

УДК 341.322.5

DOI: <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2021.42.232433>

Т. С. Садова, аспірантка 3 року навчання
 Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
 Кафедра загальноправових дисциплін та міжнародного права
 Французький бульвар, 24/26, Одеса, 65058, Україна
 e-mail: montan_@ukr.net

ДО ПИТАННЯ ПРО СПІВВІДНОШЕННЯ ВОЄННИХ ТА ВІЙСЬКОВИХ ЗЛОЧИНІВ У МІЖНАРОДНОМУ ТА НАЦІОНАЛЬНОМУ ПРАВІ

Статтю присвячено дослідженню військових (злочинів проти встановленого порядку несення військової служби) та воєнних злочинів у міжнародному та національному праві. Особливу увагу було приділено поняттю та ознакам воєнних та військових злочинів. Також були розглянуті джерела як міжнародного, так і національного права для порівняльної характеристики воєнних та військових злочинів, що допомогло зрозуміти їх зміст та уникнути змішання цих понять. Було надано дефініцію воєнних та військових злочинів, досліджено співвідношення цих правових явищ, виявлені основні спільні та відмінні риси цих злочинів

Ключові слова: воєнні злочини, військові злочини, збройний конфлікт, військова служба, військовослужбовець, комбатант.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день в східному регіоні України проходять обстріли та умисні нанесення ударів по житлових будівлях та будівлях призначених для освіти і виховання дітей. Внаслідок цього утворилося багато зруйнованих житлових кварталів. Поранено багато українських громадян. Всі ці дії здійснюються в ході збройного конфлікту. Відбуваються й інші воєнні злочини. Загалом, воєнні злочини як різновид міжнародних злочинів підпадають під юрисдикцію Міжнародного кримінального суду (далі – МКС). Для того, щоб МКС почав розглядати заяву держави, яка не є учасницею Римського статуту МКС (далі – РС МКС), така держава повинна визнати юрисдикцію МКС шляхом подання відповідної заяви секретарю вище вказаного суду. Після цього держава повинна співпрацювати з МКС як про це вказується в пункті 3 статті 12 РС МКС [14, ст. 12]. Виходячи з цього, держава має ряд обов'язків щодо співпраці з МКС, але не має прав, властивих державам-учасницям РС МКС. Для того щоб мати подібні права, реалізація яких дозволить брати активну участь у Асамблеї держав-учасниць РС МКС, необхідно ратифікувати Верховною Радою України РС МКС. При цьому обов'язкової умови внести зміни до національного кримінального законодавства України після ратифікації РС МКС не існує. Але наявні прогалини в національному праві можуть ускладнити роботу судових та правоохоронних органів України щодо міжнародних злочинів, що підпадають під юрисдикцію МКС. Оскільки РС МКС зазначає умови, за яких справа приймається до провадження МКС та вказує на те, що МКС є додатковим органом кримінальної юстиції, слід уникати негативної комплементарності. І саме для таких цілей потрібно внести зміни до національного кримінального права України.

Потрібно взяти до уваги, що після змін 2018 р. у Кримінальному кодексі України (далі – ККУ) використовується поняття «кримінальне правопорушення», але зважаючи на те, що у міжнародному кримінальному праві застосовується термін «злочин», для зручності в подальшому у статті ми будемо використовувати це поняття як стосовно міжнародного, так і стосовно національного права. Враховуючи те, що національне кримінальне законодавство не містить поняття воєнних злочинів, а отже виникає проблема розрізнення, на перший погляд, схожих та співзвучних груп кримінальних правопорушень за національним правом – воєнних та військових, необхідно внести зміни в ККУ, доповнивши його нормами, що стосуються воєнних злочинів.

Актуальність чіткого розмежування означених понять також підтверджується тим фактом, що можна зустріти наукові публікації, в яких при перекладі поняття воєнних злочинів із тексту РС МКС вони звучать як військові злочини, хоча змістовно можна зрозуміти, що мова йде саме про воєнні злочини. Дійсно ці злочини мають подібні ознаки, але не слід їх ототожнювати. Отже, є необхідність в детальному аналізі цих понять.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Воєнні злочини як різновид міжнародних злочинів складають об'єкт наукових досліджень таких вчених, як: С. М. Мохончук, В. М. Репецький, В. М. Лисик, М. В. Піддубна та інші. У свою чергу, військові злочини складають об'єкт наукових досліджень ряду науковців: В. О. Бугаєв, М. І. Карпенко, С. О. Харитонов, Ю. М. Береза та інші.

М. В. Піддубна в дисертаційному дослідженні «Імплементация норм міжнародного кримінального права про воєнні злочини у ККУ» зазначає, що в доктрині міжнародного кримінального права визначення поняття воєнного злочину не є одноманітним. Практично кожен дослідник воєнних злочинів намагається сформулювати своє визначення цього поняття, вкласти в нього свій зміст. Як зазначає автор, причиною цього є визначення поняття в джерелах міжнародного права лише шляхом перерахунку конкретних діянь, які складають воєнний злочин [1, с. 2]. С. О. Харитонов розробив концептуальні засади кримінальної відповідальності за злочини проти порядку несення військової служби за кримінальним законодавством України [2, с. 26]. Ю. М. Березою та К. О. Чаплинським здійснено теоретичний аналіз та розв'язане наукове завдання з опрацювання та наукового обґрунтування методики розслідування незаконного заволодіння військовослужбовцем зброєю, бойовими припасами та вибуховими речовинами [3, с. 116]. Дослідженням відповідності окремих статей у розділі XIX ККУ та ст. 8 РС МКС займалась С. П. Кучевська. Вона вказала на необхідність їх закріплення, з певними доповненнями, що стосуватимуться строків давності, максимального розміру покарання, у спеціальному розділі XX ККУ [4, с. 145].

Мета статті. Розглянути поняття воєнних та військових злочинів у джерелах міжнародного та національного права для того, щоб порівняти ці явища і встановити перелік ознак, що їх розрізняють.

Виклад основного матеріалу. ККУ надає визначення військовим злочинам як таким, що «передбачені цим розділом кримінальні правопорушення проти встановленого законодавством порядку несення або проходження військової служби, вчинені військовослужбовцями, а також військовозобов'язаними та резервістами під час проходження зборів» [5, ст. 401]. Аналізуючи зміст статті 401 ККУ, ми приходимо до висновку, що поняття такого виду злочину визначається законодавцем саме через його об'єкт, зокрема встановлений порядок несення військової служби, та його суб'єкт, який є військовослужбовцем за призовом або за контрактом, або громадянин, який перебуває в запасі, під час проходження ним військових зборів.

Ряд авторів, таких як Ю. М. Береза та К. О. Чаплинський [3, с. 56] та С. О. Харитонов [2, с. 29], вважають достатнім та погоджуються, що визначення військових злочинів та злочинів проти військової служби, що міститься в статті 401 ККУ, не потребує жодних змін.

Але в доктрині національного кримінального права в деяких вчених, склалась думка про можливість внесення змін до ознак військових злочинів. Наприклад, вчений М. І. Карпенко стверджує, що «необхідно в ч. 1 ст. 401 ККУ прямо визначити об'єкт злочинів проти військової служби, який полягає у військовій безпеці держави» [6, с. 198]. На думку Т. Б. Ніколасенко, «об'єктом вказаних злочинів треба зазначити інтереси національної безпеки України у військовій сфері» [7, с. 98].

Із твердженнями вищевказаних вчених ми погоджуємося частково, а саме в тому, що військові злочини завдають шкоди військовій безпеці держави, але заподіяння такої шкоди у цьому випадку не є безумовним та відбувається опосередковано, оскільки можливе лише за умови порушення порядку проходження військової служби.

Слід звернути увагу, що під час порушення норм ККУ щодо несення військової служби, злочинець також порушує військову присягу та ст. 17 Конституції України [8, ст. 17]. Так, згідно із ч. 2 ст. 401 ККУ за відповідними статтями цього розділу «несуть відповідальність військовослужбовці Збройних Сил України, Служби безпеки України, Державної прикордонної служби України, Національної гвардії України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, Державної спеціальної служби транспорту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, а також інші особи, визначені законом» [5, ст. 401].

Не дивлячись на те, що законодавцем визначений спеціальний суб'єкт вчинення військового злочину, зокрема в ч. 9 статті 1 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» вказано, що «військовослужбовцями є особи, які проходять військову службу, військовозобов'язаними є особи, які перебувають у запасі для комплектування Збройних Сил України та інших військових формувань на особливий період, а також для виконання робіт із забезпечення оборони держави, та резервістами є особи, які проходять службу у військовому резерві Збройних Сил України, інших військових формувань і призначені для їх комплектування у мирний та воєнний час» [9, ст. 1].

Але існує й інша точка зору, в доктрині національного кримінального права все ж таки пропонується внесення змін до цієї ознаки військових злочинів. Наприклад, О.І. Шкуропацький пропонує «внести зміни в ст. 401 ККУ положення про те, що суб'єктами злочинів проти військової служби є військовослужбовці, а також військовозобов'язані та резервісти під час проходження зборів, і особи, на яких відповідно до міжнародних договорів України поширений статус військовослужбовців» [10, с. 12]. Вчений С.О. Бухонський зазначає, що окрім визначених ККУ суб'єктів військових злочинів, можливий варіант приналежності ряду осіб до цього виду суб'єктів, зокрема, вчений вказує «співробітників Міністерства внутрішніх справ, Державної кримінально-виконавчої служби, ополченців, офіційно створених та таких, які беруть участь в обороні України, захисті її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності, протидіють незаконному збройному формуванню в мирний час» [11, с. 85]. Звичайно суб'єктами військових злочинів можуть розглядатися особи, на яких відповідно до міжнародних договорів України поширений статус військовослужбовців та особи, яких вказує вчений С.О. Бухонський, через те, що кожна із вище перелічених осіб має пряме відношення до порядку несення військової служби, який в свою чергу є об'єктом військових злочинів.

Отже, ми вважаємо, що до ознак військових злочинів слід віднести:

- вичерпний перелік суб'єктів скоєння цього виду злочину, зокрема військовослужбовці та військовозобов'язані. Можуть бути вказані також резервісти, але не безумовно: резервісти будуть вважатися суб'єктами військових злочинів лише під час проходження зборів;
- об'єктом військових злочинів є військово службові відносини, а саме порядок проходження військової служби.

Щодо воєнних злочинів, їх слід відрізнити від військових, не дивлячись на велику кількість спільних ознак та схожу співзвучність їх дефініцій. Для кращого розуміння відмінностей, слід дослідити ознаки воєнних злочинів.

Поняття «воєнні злочини» ККУ не містить взагалі, хоча з огляду на визначення воєнних злочинів у міжнародному праві, змістовно та за смисловим забарвленням стаття 438 містить подібні злочини, хоча й не називає їх «воєнними» [5, ст. 438].

З огляду на джерела міжнародного права поняття та перелік воєнних злочинів можна зустріти в РМ МКС, в Статуті Міжнародного військового трибуналу для суду і покарання головних військових злочинців європейських країн осі, в першому Додатковому протоколі до Женевських конвенцій 1949 р., що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів та в інших.

За своєю суттю в усіх вище перелічених джерелах міжнародного права поняття воєнних злочинів включає «порушення законів і звичаїв війни» [12, ст. 6], вказується, що ці злочини є «серйозними» порушеннями норм міжнародного права» [13, ст. 85].

Зазначається, що воєнні злочини «означають порушення Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 р.» [14, ст. 8]. З огляду на вищевказані джерела міжнародного права найбільш повний перелік воєнних злочинів міститься саме в РС МКС в статті 8.

Слід також звернутися до ст. 18 Проекту Кодексу злочинів проти миру і безпеки людства, яка містить наступний перелік воєнних злочинів: 1) діяння, які скоєні в порушення міжнародного гуманітарного права (умисне вбивство, тортури і нелюдське поводження, включаючи біологічні експерименти, навмисне заподіяння тяжких страждань або серйозного каліцтва або збитку здоров'ю тощо); 2) діяння, яке вчинене навмисно в порушення міжнародного гуманітарного права і є причиною смерті або серйозного тілесного ушкодження або шкоди здоров'ю (перетворення цивільного населення або окремих цивільних осіб в об'єкт нападу, вчинення нападу невибіркового характеру, що зачіпає цивільне населення або цивільні об'єкти, коли відомо, що такий напад стане причиною надмірних втрат життя, поранень серед цивільного населення або завдасть шкоди цивільним об'єктам та інші); 3) посягання на людську гідність в порушення міжнародного гуманітарного права, зокрема образливе і принижуюче поводження, звалтування, примусова проституція і будь-які форми непристойного нападу; 4) діяння, що вчинене в порушення законів і звичаїв війни (застосування отруйних речовин або інших видів зброї, призначених для заподіяння зайвих страждань, безглузде руйнування міст, селищ або сіл чи розорення, не виправдане військовою необхідністю та інші); 5) діяння, яке вчинене в порушення міжнародного гуманітарного права, що застосовується в разі збройного конфлікту неміжнародного характеру (посягання на життя, здоров'я, фізичне або психічне благополуччя осіб, зокрема вбивство, а також таке жорстоке поводження, як, наприклад, тортури, каліцтва або будь-яка форма тілесного покарання; колективні покарання, тощо); 6) у разі збройного конфлікту (використання методів або засобів ведення війни, які не виправдані військовою необхідністю, з метою завдати широкої, довготривалої і серйозної шкоди природному середовищу і тим самим завдати великої шкоди здоров'ю або виживанню населення, причому такий збиток виникає [15, ст. 18].

Зауважимо з цього приводу, що перелік воєнних злочинів, який надається в Проекті кодексу злочинів проти миру і безпеки людства, дійсно є вагомим, але також не вичерпним, адже його можна доповнити рядом воєнних злочинів, передбачених РС МКС та Женевськими конвенціями від 12 серпня 1949 р.

Отже, в джерелах міжнародного права концептуальне визначення такої дефініції як воєнні злочини відсутнє, натомість воно присутнє в доктрині як міжнародного, так і вітчизняного права. Досліджуючи міжнародну кримінальну відповідальність за воєнні злочини, С. О. Лобанов вказує на можливість концептуального визначення цих видів міжнародних злочинів «як серйозних порушень міжнародного гуманітарного права, що застосовується в збройних конфліктах (як міжнародного, так і неміжнародного характеру), що тягнуть за собою індивідуальну кримінальну відповідальність згідно з міжнародним кримінальним правом» [16, с. 15].

Підсумовуючи зміст наукових праць як іноземних, так і вітчизняних вчених та ґрунтуючись на нормативній базі міжнародних та національних джерел, ми прийшли до висновку, що воєнні злочини – це серйозні великомасштабні порушення законів і звичаїв війни, що передбачені міжнародним правом, застосовуються за умов наявності збройного конфлікту і тягнуть індивідуальну кримінальну відповідальність згідно з міжнародним кримінальним правом.

Міжнародна судова практика свідчить про наявність спеціального суб'єкта, оскільки воєнні злочини частіше здійснюються комбатантами, державними службовцями або іншими представниками однієї зі сторін конфлікту. Підтвердженням цієї точки зору є справа Міжнародного кримінального трибуналу щодо Руанди № ICTR-95-1 від 21 травня 1999 року «Прокурор проти Каїшеми та Рузіндани», відповідно до змісту якої вбачається можливим «вчинення воєнних злочинів командирами або іншими особами, на яких покладалися функції командування підлеглими та здійснення контролю за їх діями» [17]. Але незважаючи на вищевказану міжнародну судову практику, з точки зору чинного між-

народного кримінального права, з огляду на приналежність воєнних злочинів до групи злочини проти миру і безпеки людства в міжнародному праві, загальним суб'єктом воєнних злочинів може бути «будь-яка осудна фізична особа, що досягла 18-річного віку» [14, ст. 26].

Воєнні злочини є неоднозначним міжнародно-правовим явищем, яке потребує детального осмислення. Як наслідок важливою частиною наукового дослідження в порівнянні військових та воєнних злочинів є приділення особливої уваги ознакам останніх, до яких, на нашу думку, слід віднести такі:

- 1) відбуваються в рамках плану або політики держави, в цьому полягає їх серйозність;
- 2) виявляються в порушення законів і звичаїв війни, тобто посягають на встановлений міжнародним правом порядок ведення збройного конфлікту (як міжнародного, так і неміжнародного характеру);
- 3) посягають на охоронювані міжнародним правом інтереси безпеки осіб, які залучені в режим збройного конфлікту (як міжнародного, так і неміжнародного характеру);
- 4) можливі тільки в ході або у зв'язку зі збройним конфліктом як міжнародного, так і неміжнародного характеру;
- 5) порушують норми міжнародного права;
- 6) суб'єкт може бути як загальний, характерний для всіх видів злочинів проти миру і безпеки людства, так і спеціальний – комбатант;
- 7) особливість суб'єктивної сторони: поряд з притаманними всім злочинам проти миру і безпеки людства ознаками навмисного (щодо діяння) і усвідомленого (щодо можливості настання наслідків діяння), потрібна також констатація додаткового аналітичного елемента, що стосується сприйняття виконавцем наявності стану збройного конфлікту.
- 8) суб'єктом може бути будь-яка осудна фізична особа, що досягла 18-річного віку.

Щодо співвідношення воєнних та військових злочинів, існують різні погляди вчених. О. К. Зателєпін вважає, що «кримінальні закони забороняли вчинення на військовій службі трьох груп протиправних діянь: військових (могли здійснюватися тільки військовослужбовцями), загальнослужбових (могли здійснюватися як на військовій, так і на цивільній службі) і загальних (могли здійснюватися будь-якою людиною)» [18, с. 38]. Вчений В. М. Степашин, досліджуючи особливості призначення спеціальних покарань військовослужбовцям, зазначає, що «воєнні злочини прирівнюються до військових злочинів» [19, с. 173]. С. М. Мохончук, досліджуючи історико-теоретичні засади визначення системи воєнних злочинів у міжнародному кримінальному праві, приходить до думки, що «до воєнних злочинів входять всі злочини, навіть загальнокримінальні, які скоєні військовослужбовцями» [20, с. 138].

Відповідно до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо імплементації норм міжнародного кримінального та гуманітарного права» пропонується виключити статті 432, 433, 435 ККУ, в яких передбачені протиправні діяння кваліфікувалися як військові злочини. Також проектом вказаного закону пропонується внести зміни до статті 438, розширивши її переліком воєнних злочинів [21]. В пояснювальній записці до вказаного законопроекту вказується, що виключення статей, які передбачають військові злочини, обумовлені тим, що передбачені у них діяння охоплюються запропонованими статтями щодо воєнних злочинів [22]. Дійсно, такі зміни є доцільними, тому що таким чином можливо уникнути дублювання протиправних діянь в різних статтях ККУ. Як наслідок, воєнні злочини в Проекті Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо імплементації норм міжнародного кримінального та гуманітарного права» змістовно стають схожі на воєнні злочини, які містяться в статті 8 РС МКС.

Висновки і пропозиції. Таким чином, воєнні злочини – це серйозні великомасштабні порушення законів і звичаїв війни, що передбачені міжнародним правом, застосовуються за умови наявності збройного конфлікту і тягнуть індивідуальну кримінальну відповідальність згідно з міжнародним кримінальним правом. Натомість військові зло-

чини – це злочини проти встановленого національним законодавством порядку несення або проходження військової служби, вчинені військовослужбовцями, а також військовозобов'язаними та резервістами під час проходження зборів.

Отже, ці два види злочинів відрізняються тим, що:

1) у воєнних злочинах суб'єкт може бути як загальним, так і спеціальним, а у військових злочинах суб'єкт лише спеціальний, в особі військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів під час проходження зборів;

2) суб'єктивна сторона воєнних злочинів у більшості випадків характеризується прямим умислом, що включає в себе усвідомлення суб'єктом суспільної небезпеки свого діяння, усвідомлення змісту, бажання його здійснювати та сприйняття ним наявності стану збройного конфлікту; у випадку військових злочинів сприйняття суб'єктом наявності стану збройного конфлікту не є обов'язковим;

3) суспільні відносини, що виникають у зв'язку із порядком проходження військової служби, є безпосереднім об'єктом військових злочинів, натомість безпосереднім об'єктом воєнних злочинів є суспільні відносини, обумовлені порядком ведення збройних конфліктів, який врегульований міжнародним правом;

4) об'єктивна сторона воєнних злочинів характеризується обов'язковою наявністю збройного конфлікту, для військових злочинів ця умова може існувати, але не є обов'язковою та характерною, оскільки вони можуть вчинятися як в момент збройного конфлікту, так і без нього;

5) воєнні злочини порушують норми як міжнародного, так і національного права, на протипагу цьому твердженню військові злочини порушують норми саме національного права, порушення норм міжнародного права не є обов'язковим;

6) за масштабом здійснення злочину воєнні злочини можуть охоплювати великі масштаби, що включають в себе наявність великої кількості потерпілих осіб, ведення злочинної діяльності на великій території, а військові злочини можуть здійснюватися і на невеликій частині місцевості з мінімальною кількістю потерпілих;

7) беручи до уваги те, що об'єктом військових злочинів є порядок несення військової служби, хочемо підкреслити, що несення військової служби здійснюється з метою охорони безпеки держави. Концентруючись на об'єкті воєнних злочинів, ми розуміємо, що метою цих злочинів є забезпечення охорони миру та безпеки всього світу. Як наслідок, виявляються різні масштаби прав та інтересів, які охороняються.

Враховуючи відмінності військових злочинів від воєнних, все ж таки вони співпадають в таких аспектах, як: можливий схожий суб'єкт (в особі військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів під час проходження зборів); можуть відбуватися під час збройного конфлікту. В деяких випадках може бути схожий об'єкт злочину.

Тому, ми вважаємо, що воєнні та військові злочини – це дві категорії, які можуть частково перетинатися, оскільки об'єктом воєнних злочинів є порушення законів і звичаїв війни, а військових злочинів – порядок несення військової служби, який в свою чергу може також включати як складову частину порушення законів і звичаїв війни (зауважимо, що нормативно-правовими актами України передбачений обов'язок дотримання військовослужбовцями міжнародних норм щодо правил ведення війни).

Список використаної літератури

1. Піддубна М.В. Імплементация норм міжнародного кримінального права про воєнні злочини у Кримінальний кодекс України: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2020. 17 с.
2. Харитонов С.О. Військові злочини: поняття, система та проблеми: автореф. дис... докт. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2019. 43 с.
3. Береза Ю.М., Чаплинський К.О. Теоретичні засади методики розслідування незаконного заволодіння військовослужбовцем зброєю, бойовими припасами та вибуховими речовинами. URL: <http://er.dduvs.in.ua/bitstream/> (Дата звернення: 08.05.2021).
4. Кучевська С.П. Воєнні злочини у Статуті Міжнародного кримінального суду і злочини проти встановленого порядку несення військової служби у Кримінальному кодексі України: питання відповідності. *Форум права*. 2007. № 3. С. 142–146.

5. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (Дата звернення: 08.05.2021).
6. Карпенко М.І. Окремі аспекти звільнення суб'єктів військових злочинів від кримінальної відповідальності. *Підприємство, господарство і право*. 2018. № 9. С. 196–200.
7. Ніколаєнко Т.Б. Теоретико-правові засади призначення та виконання спеціальних покарань щодо військовослужбовців: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.08 / УДФСУ. Київ, 2019. 556 с.
8. Конституція України від 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text> (Дата звернення: 08.05.2021).
9. Про військовий обов'язок і військову службу: Закон України від 25.03.1992 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#Text> (Дата звернення: 08.05.2021).
10. Шкуропацький О.І. Адміністративно-правове регулювання соціального захисту офіцерського складу збройних сил України. URL: http://phd.znu.edu.ua/page//aref/07_2017/Shkuropatskyi_aref.pdf (Дата звернення: 08.05.2021).
11. Бухонський С.О. Криміналістична характеристика особи, яка вчинила військовий злочин. *Право національної безпеки та військово-правове регулювання соціального захисту офіцерського складу збройних сил України*. URL: http://phd.znu.edu.ua/page//aref/07_2017/Shkuropatskyi_aref.pdf (Дата звернення: 08.05.2021).
12. Статут Міжнародного військового трибуналу для суду і покарання головних військових злочинців європейських країн осі від 08.08.1945. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_201#Text (Дата звернення: 08.05.2021).
13. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text (Дата звернення: 08.05.2021).
14. Римський статут Міжнародного уголовного суду. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text (Дата звернення: 08.05.2021).
15. Проект Кодекса преступлений против мира и безопасности человечества. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/code_of_offences.shtml (Дата звернення: 08.05.2021).
16. Лобанов С.А. Международная уголовная ответственность за военные преступления: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.10 / МГИМО. Москва, 2018. 495 с.
17. Prosecutor v. Kayishema and Ruzindana. Case N ICTR-95-1. 21 May 1999. § 175. URL: <https://unictr.irmct.org/sites/unictr.org/files/case-documents/ict-95-1/appeals-chamber-judgements/en/010601.pdf> (Дата звернення: 08.05.2021).
18. Зателепин О.К. Понятие воинского преступления в истории уголовного права. URL: <http://www.voenprav.ru/doc-1724-1.htm>. (Дата звернення: 08.05.2021).
19. Степашин В.М. Особенности назначения специальных наказаний военнослужащим. *Вестник Омского университета. Серия «Право»*. 2011. № 1. С. 173–174.
20. Мохончук С.М. Историко-теоретичні засади визначення системи воєнних злочинів у міжнародному кримінальному праві. *Проблеми законності*. 2011. № 115. С. 133–143.
21. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо імплементації норм міжнародного кримінального та гуманітарного права від 27.12.2019. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67804 (Дата звернення: 08.05.2021).
22. Пояснювальна записка до проекту Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо імплементації норм міжнародного кримінального та гуманітарного права від 27.12.2019. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67804 (Дата звернення: 08.05.2021).

References

1. Piddubna M. V. (2020). Implementatsiia norm mizhnarodnoho kryminalnoho prava pro voieni zlochyyny u Kryminalnyi kodeks Ukrainy: author's ref. dis. On the science. degree of cand. legal sciences. Kyiv: IDP named after VM Koretsky NASU [in Ukrainian].
2. Kharitonov S. O. (2019). Viiskovi zlochyyny: poniattia, systema ta problemy: author. dis. on the science. step of the doctor of legal. Kharkiv: NYUYAM [in Ukrainian].
3. Bereza Yu. M., Chaplynskyi K. O. (2018). Teoretychni zasady metodyky rozsliduvannia nezakonnoho zavolodinnia viiskovosluzhbovtsem zbroieiu, boiovymy pryapasamy ta vybukhovymy rechovynamy. KYIV: DDUVS [in Ukrainian].
4. Kuchevska S. P. (2007). Voieni zlochyyny u Statuti Mizhnarodnoho kryminalnoho sudu i zlochyyny proty vstanovlenoho poriadku nesennia viiskovoi sluzhby u Kryminalnomu kodeksi Ukrainy: pytannia vidpovidnosti. Forum prava, 3 [in Ukrainian].
5. Kryminalnyi kodeks Ukrainy (2001, April 5). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. Kyiv: Parlam. vyd-vo [in Ukrainian].
6. Karpenko M. I. (2018). Okremi aspekty zvilnennia subiektiv viiskovykh zlochyyniv vid kryminalnoi vidpovidnosti, 9, 196–200 [in Ukrainian].
7. Nikolaienko T. B. (2019). Teoretyko-pravovi zasady pryznachennia ta vykonannia spetsialnykh pokaran shchodo viiskovosluzhbovtstv. Doctor's thesis. Kyiv: UDFSU [in Ukrainian].

8. Konstytutsiia Ukrainy (1996, June 28). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. Kyiv: Parlam. vyd-vo [in Ukrainian].
9. Pro viiskovyi oboviazok i viiskovu sluzhbu: Zakon Ukrainy (1992, March 25). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. Kyiv: Parlam. vyd-vo [in Ukrainian].
10. Shkurovatsky O.I. (2017). Administratyvno-pravove rehuliuвання sotsialnoho zakhystu ofiterskoho skladu zbroinykh syl Ukrainy. Zaporozhye: ZNU [in Ukrainian].
11. Bukhonsky S.O. (2019). Kryminalistychna kharakterystyka osoby, yaka vchynyla viiskovyi zlochyyn. Kiev. FOP Yamchynskiy O.V. [in Ukrainian].
12. Statut Mizhnarodnoho viiskovoho trybunalu dlia sudu i pokarannia holovnykh viiskovykh zlochyntsyv yevropeiskykh krain osi (1945, August 8). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_201#Text [in Ukrainian].
13. Dodatkoviy protokol do Zhenevskyykh konventsii vid 12 serpnia 1949 roku, shcho stosuietsia zakhystu zhertv mizhnarodnykh zbroinykh konfliktiv (Protokol I) (1997, June 8). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text [in Ukrainian].
14. Rimskiy statut Mezhdunarodnogo ugolovnoho suda. (2002, January 16). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text [in Russian].
15. Proekt kodeksa prestuplenij protiv mira i bezopasnosti chelovechestva. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/code_of_offences.shtml [in Russian].
16. Lobanov S.A. (2018). Mezhdunarodnaja ugolovnaja otvetstvennost' za voennye prestuplenija. Doctor's thesis. Moscow: MGIMO [in Russian].
17. Prosecutor v. Kayishema and Ruzindana. Case N ICTR-95-1 (1999, May 21). URL: <https://unictr.irmct.org/sites/unictr.org/files/case-documents/ictr-95-1/appeals-chamber-judgements/en/010601.pdf>
18. Zatelepin O.K. Ponjatie voinskogo prestuplenija v istorii ugolovnoho prava. (2002). URL: <http://www.voenprav.ru/doc-1724-1.htm>. [in Russian].
19. Stepashin V.M. (2011). Osobennosti naznachenija special'nyh nakazanij voennosluzhashhim. Vestnik Omskogo universiteta, 1, 173–174 [in Russian].
20. Mokhonchuk S.M. (2011). Istoryko-teoretychni zasady vyznachennia systemy voiennykh zlochyntsyv u mizhnarodnomu kryminalnomu pravi, 115, 133–143 [in Ukrainian].
21. Proekt Zakonu pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo implementatsii norm mizhnarodnoho kryminalnoho ta humanitarnoho prava (2019, December 27). URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67804 [in Ukrainian].
22. Poiasniuvalna zapyska do proektu Zakonu pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo implementatsii norm mizhnarodnoho kryminalnoho ta humanitarnoho prava (2019, December 27). URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67804 [in Ukrainian].

Стаття надійшла 14.05.2021 р.

Т. С. Садовая, аспирантка 3 года обучения
Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова
Кафедра общеправовых дисциплин и международного права
Французский бульвар, 24/26, Одесса, 65058, Украина
e-mail: montan_@ukr.net

К ВОПРОСУ О СООТНОШЕНИИ ВОЕННЫХ И ВОИНСКИХ ПРЕСТУПЛЕНИЙ В МЕЖДУНАРОДНОМ И НАЦИОНАЛЬНОМ ПРАВЕ

Резюме

Статья посвящена исследованию воинских (преступлений против установленного порядка несения военной службы) и военных преступлений в международном и национальном праве. Особое внимание было уделено понятию и признакам этих явлений. Также были рассмотрены источники, как международного, так и национального права, для сравнительной характеристики воинских и военных преступлений, что помогло понять их смысл и избежать смешения этих понятий. Были проанализированы дефиниции воинских и военных преступлений, исследованы соотношения этих правовых явлений, выявлены основные общие и отличительные черты этих преступлений.

Ключевые слова: воинские преступления, военные преступления, вооруженный конфликт, военная служба, военнослужащий, комбатант.

T. S. Sadova, Postgraduate Student
Odesa I. I. Mechnikov National University
General Law Disciplines and International Law Department
Frantsuzskiy Boulevard, 24/26, Odesa, 65058, Ukraine
e-mail: montan_@ukr.net

ON THE QUESTION OF THE RELATIONSHIP OF WAR AND MILITARY CRIMES IN INTERNATIONAL AND NATIONAL LAW

Summary

The article is devoted to the study of military (crimes against the established order of military service) and war crimes. Particular attention is paid to the concept and features of these phenomena. The sources of both international and national law were also considered for the comparative characteristics of military and war crimes in order to understand their meaning and avoid the shift of these concepts. We have explored various aspects of the concept of war crimes. They are violations of the laws and customs of war. War crimes are serious violations of international law. They are violations of the Geneva Conventions of August 12, 1949. There is a list of war crimes in the Rome Statute of the International Criminal Court. This list is contained in Art. 8. The list of war crimes is contained in Art. 18 of the Draft Code of Crimes against the Peace and Security of Humanity too. International jurisprudence shows that there is a special subject of war crimes. The author of the article studied the draft Law of Ukraine "On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine on the Application of International Criminal and Humanitarian Law". This bill proposes to exclude certain articles on military crimes and to introduce new articles on war crimes into the Criminal Code of Ukraine. The new war crimes articles contain a list of war crimes. This list is substantially similar to the list of war crimes contained in the Rome Statute of the International Criminal Court. The concept of war and military crimes is given. The main differences between military and military crimes are revealed. Identical signs of war and military crimes have been studied. As a result, the author of the article has made a conclusion about the relationship between war and military crimes under international and national law.

Keywords: military crimes, war crimes, armed conflict, military service, soldier, combatant.